

Міністерство освіти і науки України  
Національний юридичний університет  
імені Ярослава Мудрого  
Національна академія правових наук України

**ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО В СИСТЕМІ  
МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ ЗВ'ЯЗКІВ:  
МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ**

Матеріали «круглого столу»

(Харків, 4 грудня 2015 року)

За загальною редакцією *А. П. Гетьмана*

Харків  
«Право»  
2015

УДК 349.6  
ББК 67.307  
Е45

*За зміст та якість матеріалів  
відповідальність несуть автори публікацій*

**Екологічне право в системі міждисциплінарних зв'язків: методологічні засади : матеріали «круглого столу»** (Харків, 4 груд. 2015 р.) / за заг. ред. А. П. Гетьмана ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Х. : Право, 2015. – 344 с.

ISBN 978-966-458-918-2

Збірник містить тези наукових доповідей учасників «круглого столу», що відбувся у м. Харкові 4 грудня 2015 р.

Розраховане на науковців, фахівців у галузі права, студентів юридичних вищих навчальних закладів та всіх, хто цікавиться питаннями екологічного, земельного та аграрного права України.

**УДК 349.6**  
**ББК 67.307**

© Національний юридичний університет  
імені Ярослава Мудрого, 2015  
ISBN 978-966-458-918-2 © Офортлення. Видавництво «Право», 2015

**Статівка Анатолій Миколайович**  
доктор юридичних наук,  
професор кафедри земельного та  
аграрного права Національного  
юридичного університету  
імені Ярослава Мудрого

## **ПРО ЕКОЛОГІЧНУ ОСВІТУ Й ІНТЕГРОВАНІЙ ЗВ'ЯЗОК ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА З АГРАРНИМ ПРАВОМ**

Для сучасної людини, як учасника процесу сталого розвитку, обов'язково для її характеристики повинні бути: екологічний світогляд, екологічна грамотність тощо. На сьогодні в основу знань людини повинні ввійти розуміння процесів та явищ, як біосфери, екосистеми біосфери, людини в екосистемі, людства в біосфері, так і екологічних компонентів, екологічної взаємодії, екологічних протиріч, екологічного розвитку, екологічної сталості та ін.

Наведене вимагає створення та впровадження нових навчальних екологічних, еколого-правових дисциплін. При цьому важливо визначити зміст екологічної освіти, сприяти розвитку еколого-гуманістичної картини світу студентів, формування у них екологічного світогляду (Н. Ю. Токарева).

На сьогодні екологічна освіта, в тому числі й правова, повинна стати такою нішою, яка мала б всілякі передумови для забезпечення масштабного як екологічного виховання, так і освіти всього населення. При цьому варто виходити з того, що освіта в силу властивого їй консерватизму завжди відставала від розвитку суспільства.

Будучи учасниками проектів, заходів навчального процесу студенти взаємодіють із студентами різних навчальних закладів, ученими, представниками громадських об'єднань, органів державної влади й місцевого самоврядування, що, в свою чергу, формує комунікабельність. Діяльність екологічних об'єднань, груп не повинна бути «зациклена» на одному об'єкті. Екологи, які приймають участь в місцевих, регіональних, загальнодержавних заходах, навчальних експедиціях, природоохоронних акціях, розширюють свій життєвий простір, розвивають здатність швидко реагувати на події в непередбачуваній ситуації.

В останні роки отримало поширення нової форми міжнародного співробітництва університетів, зокрема, розвиток спільних програм, де сторони приймають на себе загальні зобов'язання щодо цілей програми, навчального плану тощо. Все це створює нові можливості для синергії освітніх культур, підвищення якості освітніх програм, їх привабливості та конкурентоспроможності.

В спільних програмах найчастіше зустрічаються «гуманітарні» предмети: бізнес-освіта, менеджмент-освіта, право, екологія. В більшій мірі, наведені освітні області ріднить порівняно недалеко їх виникнення в національному освітянському просторі та відсутність змістовних зв'язків із попереднім періодом. Такі програми є необхідними, це крок на шляху отримання спільних або двійних дипломів. Оцінка ефективності останніх повинна бути пов'язана із досягненням загального завдання, яке поставлене її учасниками, а не тільки із відповідності загальноприйнятими в країнах Європи ключовим характеристикам таких програм. Важливим показником якості освітніх програм є їх змістовна частина.

При цьому необхідно враховувати технічні можливості вищого навчального закладу, умови роботи з комп'ютерною програмою. Наприклад, передбачає програма індивідуальний або колективний план роботи, буде програма використовуватися для демонстрації певного матеріалу всій групі студентів, час реального виконання поставлених в програмі завдань буде без порушення санітарно-гігієнічних норм і правил, передбачений, або ні, творчий підхід і текстові завдання та ін.

Акцентуючи увагу на результати екологічної освіти, варто зазначити, що у майбутніх фахівців-екологів формуються наступні професійно значимі знання та навички, а саме: правові аспекти охорони навколишнього середовища; правове забезпечення екологічної безпеки, правові засади управління та контролю у сфері природокористування; загальні питання юридичної відповідальності за екологічні правопорушення та ін.

Разом з тим, поза увагою залишаються питання щодо загального уявлення про картину світу в новій парадигмі розвитку, економіки природокористування, оцінки впливу соціальних об'єктів на навколишнє середовище.

В Україні, як і в інших країнах світу, сталий розвиток передбачає гармонічне поєднання трьох основних напрямів діяльності: екологічну (висока якість навколишнього середовища); економічну (забезпечення економічного росту); соціальну (соціальна справедливість). В контексті основних по-

ложень стратегії сталого розвитку в Україні, в цілому, освіта визначається як генерація екологічної освіти, її наступна ступінь в еволюції теорії і практики екологічної освіти. Теорія і практика сталого розвитку дозволяє більш комплексно оцінити вплив професійної діяльності на навколишнє природне і соціальне середовище. Формально екологічна освіта являє собою перелік обов'язкових курсів, які входять до освітнього стандарту різних спеціальностей, сприяє формуванню світогляду, екологічної свідомості, екологічної культури та етики у професійному, соціальному та особистому житті. Самі ідеї сталого розвитку в переважній більшості подані у додатковій і неформальній освіті. Останні у вітчизняній системі освіти називаються спецкурсами. Як правило, спецкурси викладаються по вибору студента.

Все це свідчить про інтегрований зв'язок екологічного права з іншими галузями права, в тому числі з аграрним правом. На сьогодні спостерігається посилення такої інтегрованості. Наприклад, представниками аграрно-правової науки досліджуються питання щодо: екологічної політики в сільському господарстві; принципу екологізації аграрного виробництва; сталого аграрного виробництва й надання екологічних послуг; сталого розвитку сільських територій; із соціальної точки зору сільське населення, навколишнє середовище та ін.

Кожна із зазначених складових має свій зміст, своє наповнення, а також лідера в сфері надання освітніх послуг різними за спеціалізацією вищих навчальних закладів.

**Уркевич Віталій Юрійович**  
доктор юридичних наук,  
професор кафедри земельного  
та аграрного права Національного  
юридичного університету  
імені Ярослава Мудрого

## **ПРО МІЖГАЛУЗЕВІ ПРАВОВІ ІНСТИТУТИ ЕКОЛОГІЧНОГО Й АГРАРНОГО ПРАВА**

Преамбулою Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 р., № 1264-ХІІ не лише визначено, що охорона навколишнього природного середовища, раціональне вико-